

OPVOEDEN IN DE BUURT

Handleiding

COLOFON

Deze handleiding is een product van het Lectoraat Jeugdzorg. Het lectoraat ontwikkelt en onderzoekt manieren om de kwaliteit en effectiviteit in de jeugdzorg te vergroten. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met aanbieders van zorg voor jeugd en opleidingen aan de Hogeschool van Amsterdam.

Dit project is mogelijk gemaakt door het programma JOIN, jongeren in een veerkrachtige samenleving www.startimpuls-join.nl en de Hogeschool van Amsterdam, Centre of Expertise Urban Education www.hva.nl/urban-education

Auteur

Sanne Rumping

m.m.v. ouders, Swazoom, Humanitas, ODS De Nellestein, OBS de Ster, Trias Pedagogica, DOCK, opleidingen Social Work en Pedagogiek, Esmee Verheem en Leonieke Boendermaker.

Illustraties

Christa Moesker – animeer.nl

© Hogeschool van Amsterdam

Augustus 2021

Versie 2.0

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van een volledige bronvermelding.

Lectoraat Jeugdzorg

Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie

Wibautstraat 5a

Postbus 2171

1000 CD Amsterdam

www.hva.nl/akmi

Inhoudsopgave

Introductie	4
Doelen	4
Vormgeving praatplaten	4
Theoretische achtergrond praatplaten.....	5
Inzetten praatplaten in de praktijk	6
Vorbereiding en uitvoering.....	6
Vorbereiding	7
Vormgeving bijeenkomsten	7
Voorbeelden groepsgerichte/individuele bijeenkomsten	9
Inhoud thema's en gedragingen in praatplaten	10

Wat? Handleiding voor hoe de praatplaten in de praktijk in te zetten

Wat zijn praatplaten? De praatplaten zijn korte verhalen over opvoedsituaties die helpen om samen uit te wisselen over de situaties die we wel en niet willen voor de kinderen in de buurt.

Vorm? Er is een *PowerPoint* voor de PC/Laptop/tablet en een *kaartspel*

Doel: Werken aan een buurt waar we trots op zijn en waar kinderen zich positief ontwikkelen.

Voor wie is deze handleiding? Voor gespreksleiders (bijv. buurtwerkers, ouderadviseurs) die de praatplaten gaan inzetten.

Hoe gebruik je de praatplaten? De praatplaten kunnen worden gebruikt tijdens groepsbijeenkomsten of gesprekken.

Aantal personen? 2-....

Introductie

Voor kinderen is het belangrijk dat zij veilig en gezond kunnen opgroeien in hun buurt. Maar de meeste mensen (zoals ouders, vrijwilligers, buurtwerkers of professionals op (voor)scholen) weten niet (altijd) zo goed hoe ze daar in de buurt voor kunnen zorgen, en of zij daar wel of niet een rol of taak in hebben (Rumping e.a., 2021). Samen werken aan een positief opvoedklimaat in de buurt gaat niet vanzelf. De Hogeschool van Amsterdam heeft in samenwerking met ouders, vrijwilligers en professionals 'praatplaten' ontwikkeld die u hierbij op weg kunnen helpen. De *praatplaten Opvoeden in de buurt* bestaan uit 24 korte verhalen die ieder worden weergegeven door 3 plaatjes.

De praatplaten zijn gemaakt om opvoedsituaties in de buurt bespreekbaar te maken. Dit gebeurt aan de hand van drie thema's: speeltuin, onderweg en schoolplein. De praatplaten helpen (toekomstige) professionals die in buurten en op scholen werken om met elkaar, met ouders en vrijwilligers, op een laagdrempelige manier na te denken over opvoeden in de buurt, hun eigen gedrag en hierover uit te wisselen. Dit is een belangrijke stap om te kunnen werken aan het stimuleren van een positief opvoedklimaat in de buurt (Rumping e.a., 2021).

Doelen

Het inzetten van de praatplaten in individuele gesprekken of groepsbijeenkomsten draagt bij aan:

- 1) De bewustwording van opvoeden in de buurt en gedrag van kinderen;
- 2) Het opgang brengen van het gesprek over opvoeden in de buurt;
- 3) Bewustwording van eigen en andermans normen en waarden rond opvoeden.

De praatplaten kunnen ingezet worden voor opvoeders met diverse achtergronden en die de Nederlandse taal niet (voldoende) machtig zijn.

Vormgeving praatplaten

De praatplaten zijn vormgegeven in een PowerPoint en in een kaartspel. In het plaatje hieronder ziet u de startpagina van de PowerPoint met de drie thema's.

Theoretische achtergrond praatplaten

Het vertellen of delen van verhalen kan helpen om te praten over situaties rond opvoeden in de buurt, en daarmee aan het versterken van het pedagogisch klimaat (Bruner, 1986; Kesselring et al., 2013; Rumping et al., 2021). Maar het delen van eigen verhalen en ervaringen in groepen kan ook gevoelens van angst of schaamte oproepen (Hopkins, 1996). Door te werken met al bestaande verhalen, kunnen gevoelige kwesties over het pedagogisch klimaat in de buurt op een laagdrempelige manier besproken worden (Abma & Widdershoven, 2005; Keating, 2021) of kunnen juist een positief voorbeeld zijn (Dewar et al., 2017).

De praatplaten Opvoeden in de buurt zijn voor opvoeders met diverse achtergronden toegankelijk doordat wordt gewerkt met al bestaande verhalen en met plaatjes (Keating, 2021; Loeffen, 2019). Door het gebruik van plaatjes over Opvoeden in de buurt kunnen verhalen beter worden begrepen, dan door alleen erover te praten (Bos, 2019). Dit kan bijdragen aan verdieping in gesprekken (Keating, 2021; Loeffen, 2019). Het aangaan van aan open gesprek, zonder oordelen en met een houding waarbij verschillende perspectieven bekeken worden, zorgt ervoor dat ouders zich serieus genomen voelen (Geens et al., 2015).

Ontwikkeling praatplaten

De verhalen in de praatplaten komen voort uit onderzoek (Rumping et al., 2021; in ontwikkeling) van de Hogeschool van Amsterdam in samenwerking met medewerkers van voorscholen, basisonderwijs, vrijwilligers, ouders, buurtwerkers en methodiek ontwikkelaars uit grootstedelijk Amsterdam. De verhalen zijn ontwikkeld op basis van praktijkobservaties, interviews, en discussies. Daarnaast vond er een beknopte literatuurstudie plaats naar opvoedstijlen van ouders en typologieën van gedrag van kinderen om de situaties te onderbouwen (Konijn e.a. 2009; Robinson e.a., 2016). De inhoud van de praatplaten is meerdere keren besproken, aangevuld en aangepast na discussies met praktijkpartners. Op pagina 11 is de inhoud van de praatplaten beschreven en is te lezen op welk gedrag de praatplaten zijn gebaseerd.

Inzetten praatplaten in de praktijk

Deze handleiding is geschreven voor een gevarieerd publiek: van vrijwilligers, tot startende en ervaren professionals. Daarom worden de stappen over hoe u de praatplaten kan inzetten gedetailleerd beschreven. Gebruik daarom de handleiding op de manier die bij u en de organisatie past. Om de praatplaten in te kunnen zetten zijn twee stappen belangrijk:

- de voorbereiding
- de uitvoering

De stappen en benodigdheden worden op de volgende pagina's uitgebreid toegelicht.

Ouder: "Hoe kan je ouders uitleggen dat bepaalde manieren niet kunnen? We hebben dat gehad, dat een moeder staat te schreeuwen waar alle kinderen bij zijn. Zulke ouders kun je meestal niet bereiken, niet op dat moment, dan voelen ze zich aangevallen. Maar met zo'n plaat heb je kans om toch door te dringen. (..) En dan is het niet aanvallend, maar constructief".

Vorbereiding en uitvoering

In grote lijnen omvat de inzet van de praatplaten zes stappen die een richtlijn vormen voor de inzet in de praktijk:

- 1) Voorbereiding
- 2) Introductie over het onderwerp
- 3) Kiezen praatplaten
- 4) Gesprek over praatplaten
- 5) Afsluiting

Als u als professional of vrijwilliger gaat werken met de praatplaten is het belangrijk om u te verdiepen in hoe u de praatplaten kan gebruiken. Hiervoor kunt u gebruik maken van deze handleiding, de instructies/werkwijze in de PowerPoint/kaartspel en u kunt voorafgaand aan de bijeenkomst de praatplaten doorlopen. Op verzoek kan een training worden aangeboden over hoe de praatplaten in te zetten in uw praktijk.

Benodigdheden

Gesprekken met ouder(s)	Groepsbijeenkomsten
Praatplaten (in kaartspel, PowerPoint)	Praatplaten (in kaartspel of PowerPoint)
Handleiding	Handleiding
Bij PowerPoint: Beamer (laptop) met of zonder internet (praatplaten kunnen op USB of gedownload afgespeeld)	Bij PowerPoint: Beamer (laptop) met of zonder internet (praatplaten kunnen op USB of gedownload afgespeeld)
Gespreksleider	Gespreksleider
Pen/stift en papier	Pen/stift en papier (flappen)
Rustige ruimte met 2 tafels en stoelen	Rustige ruimte met tafels en stoelen
Vragen uitgeprint op papier	Vragen uitgeprint op papier

Vorbereiding

Het bespreken van opvoedsituaties kan gevoelig zijn voor opvoeders. Er zijn mogelijk ouders die opvoedvragen niet durven te bespreken of vervelende ervaringen hebben met het bespreken van hun ervaringen over opvoedgedrag of buurtsituaties. Het zorgen voor een veilige sfeer is belangrijk om een open gesprek aan te kunnen gaan. Voorafgaand aan de groepsbijeenkomst en individuele gesprekken is het belangrijk om na te denken over hoe u gaat zorgen voor de veilige sfeer.

Het Nederlands Jeugdinstituut, Rutgers, Movisie en Augeo, hebben in opdracht van het Ministerie van VWS en OCW [Tips](#) beschreven¹ om een veilige sfeer te creëren om gevoelige onderwerpen te kunnen bespreken. Deze tips zijn ook belangrijk om de praatplaten in te kunnen zetten en opvoedkwesties bespreekbaar te maken.

Vormgeving bijeenkomsten

Gebruik van de praatplaten in groepen/individuele gesprekken.

Gebruik de praatplaten in groepen die betrokken zijn bij kinderen en hun sociale omgeving. Ook in een startende groep, bijvoorbeeld tijdens buurtbijeenkomsten, kan de inzet van de praatplaten verbindend en inclusief werken. Hou bij startende groepen oog voor het groepsproces. Als de groep zich nog moeten vormen is er mogelijk extra aandacht nodig voor de veiligheid. Deze punten zijn ook belangrijk voor het inzetten van de praatplaten bij individuele gesprekken.

Aantal bijeenkomsten

Er kan gekozen worden om per bijeenkomst één thema te behandelen. In totaal kunnen dan drie bijeenkomsten worden georganiseerd aan de hand van de praatplaten. Het hebben van meerdere bijeenkomsten de vertrouwensband tussen opvoeders, vrijwilligers en of professionals verbeteren en kan bijdragen aan het bereiken van de doelen.

U kunt er ook voor kiezen om bij de bijeenkomst alleen de platen te bespreken waar ouders zich betrokken bij voelen, dit kan meer zorgen voor herkenbaarheid en reflectie op het eigen gedrag, en draagt ook bij aan het bereiken van de doelen.

Keuze praatplaten

U kunt als gespreksleider een keuze maken voor de praatplaten die u wil bespreken. Bijvoorbeeld als bepaalde platen aansluiten bij een actueel thema op school. U kunt ook ouders zelf een keuze laten maken voor welke situatie zij willen bespreken, hierdoor kunnen ouders zich verantwoordelijk en meer betrokken voelen bij de bijeenkomst.

Werkvormen en veiligheid

In sommige gevallen kan het de openheid ten goede komen als u in subgroepen werkt. Maak bijvoorbeeld vader- en moedergroepen of kies voor werkvormen die veiligheid bieden. Bijvoorbeeld werken in tweetallen, werken met een woordvoerder of anoniem beschrijven welk gevoel de situatie oproept op een post-it. Zorg voor heldere uitleg over dat iedereen zelf bepaalt wat hij/zij inbrengt. Bespreek ook wat in de plenaire groep bij de terugkoppeling uit subgroepen besproken zal worden.

¹ De tips beschreven in deze handleiding zijn een verwerking van de *monitor leren signaleren*.

Duur bijeenkomsten

De duur van de bijeenkomst kan per groep en individu verschillen. Gemiddeld duren de groepsbijeenkomsten 1 tot 2 uur. Indien een groepsbijeenkomst niet werkt, werk dan verder in groepjes. De duur van het individuele gesprek kan variëren, dit is afhankelijk van het type organisatie.

Indeling

Door tafels en stoelen in een u-opstelling te plaatsen, zorgt u ervoor dat iedereen elkaar goed kan zien. Dit komt de veiligheid ten goede.

Zorgstructuur.

Zorg dat u bekend bent met de zorgstructuur binnen de organisatie en/of stad waar de bijeenkomst plaatsvindt of waar u zelf werkt. Als er vragen of problemen zijn over de bijeenkomst, kunt u de ouders doorverwijzen naar de juiste persoon.

Diversiteit

Wees u ervan bewust dat de deelnemers mensen zijn als ieder ander en het soms moeilijk vinden om over onderwerpen te praten, bijvoorbeeld vanwege kwetsbaarheid of onzekerheid rond opvoeden. Maar ook cultuur, religie, sekse, leeftijd, verhouding vrouw/ man of voltijd/ deeltijd studenten. Besteed daar ook aandacht aan. Houd bij de voorbereiding van uw lessen rekening met de samenstelling van de groep en diversiteit.

Voorbeeld uitvoeren bijeenkomst

Introductie

Als u heeft nagedacht over de voorbereiding kan de bijeenkomst worden uitgevoerd. Bij de introductie start u met de kennismaking, afspraken, de duur en een korte toelichting over de doelen van de bijeenkomst. De kern bestaat vervolgens uit het afspelen van de animatie en het gesprek hierover hebben.

Gespreksleider

Uw houding als gespreksleider is erg belangrijk bij het scheppen van een veilige sfeer: een houding waarbij u niet oordeelt en waarbij deelnemers zichzelf kunnen zijn. Zorg ook dat de omgeving voor u veilig is, dat u (indien nodig) uw grenzen aangeeft en aansluit bij de gemaakte afspraken over veiligheid.

Maak afspraken met elkaar.

Maak aan de start van de bijeenkomsten afspraken met elkaar. Wat is er voor deelnemers nodig om zich veilig te voelen tijdens de bijeenkomst? Wat is er nodig om open met elkaar te kunnen praten over opvoeden in de buurt? Schrijf de afspraken op het bord/flap. Voorbeelden van afspraken zijn: respecteer elkaars opvattingen en gewoonten, ook al bent u het er niet mee eens; alles wat tijdens de bijeenkomst besproken wordt blijft binnen dit lokaal.

Kern: Afspelen situaties Powerpoint

a) Speel één situatie (PowerPoint slide) af en ga het gesprek aan over de situatie.

b) Stel per situatie vragen zoals:

- Wat ziet u gebeuren in de plaatjes?
- Is het herkenbaar?
- Komt dit wel eens voor in deze buurt?
- Wat vindt u van wat er gebeurt?
- Zou u hetzelfde reageren?
- Waarom denkt u dat de ouder zo reageert?

Kijk op p. 11 voor de betekenis per situatie

- Wat vindt u ervan dat een andere ouder op deze manier reageert?
- Begrijpt u deze reactie van de ouder?
- Maakt het uit of het een vader of moeder is op het plaatje?
- Vindt u dat u moet reageren?

Kern gebruik kaarten:

- 1) Verspreid de (setjes) kaarten op een tafel
- 2) Vraag een deelnemer om een (herkenbare) kaart te kiezen of kies als gespreksleider een kaart die aansluit bij uw praktijk
- 3) Bespreek (een selectie van) de voorbeeld vragen zodat een gesprek ontstaat

c) *Optie:* vat de antwoorden per slide samen op een flap of in het gesprek.

d) Start met de nieuwe situatie en stel opnieuw de vragen. U kunt samen met de deelnemers situaties uitkiezen die aansluit bij uw organisatie. Het is niet verplicht om alle situaties te doorlopen.

Let op: het kan zijn dat deelnemers de situaties anders opvatten dan bedoeld, ga daar dan actief op in, dat biedt mogelijkheid tot discussie.

Vervolg – wat neemt u mee?

Vat samen wat er is besproken tijdens de bijeenkomst en vraag aan de deelnemers één punt dat zij meenemen in gedachte.

Voorbeelden groepsgerichte/individuele bijeenkomsten

Thema- of ouderbijeenkomsten

Bij organisaties worden steeds vaker oudercafés, vaderbijeenkomsten, of themabijeenkomsten georganiseerd. Deze bijeenkomsten worden ingezet voor uitwisseling van ervaringen en ideeën rond opvoeden in de buurt: hoe, wat en wil je als ouder doen bij de opvoeding? Herken je opvoedsituaties uit de buurt en wat vind je daarvan? Het gaat bij de uitwisseling niet alleen over de ouders onderling, maar ook over de relatie tussen ouders en de school/organisatie en de invloed hiervan op het kind.

Professionalisering

De praatplaten kan ook ingezet worden voor professionalisering, bijvoorbeeld om de rol van medewerkers/vrijwilligers te bespreken in teamvergaderingen of trainingen. Het kan bijvoorbeeld gaan over de verschillende culturele achtergronden van de professional of de opvoeder, en de invloed van eigen normen en waarden op hun ideeën over opvoeding en in het contact met kinderen en/of hun opvoeders. De praatplaten kunnen helpen om kaders rond opvoeding en het pedagogisch klimaat binnen de organisatie en in de buurt te ontwikkelen.

Onderwijs

De praatplaten kan ook ingezet worden voor onderwijsdoeleinden. (toekomstige) Pedagogen en *Social Workers*, docenten in opleiding, allemaal gaan zij werken met de omgeving van het kind en zullen te maken krijgen met de dilemma's die de praatplaten laten zien.

Individuele gesprekken

Het aangaan van gesprekken over opvoeding met een ouder kan moeizaam zijn en kan gevoelig liggen. Het vergt durf, kennis en vaardigheden van een vrijwilliger, professional, of andere ouder. De inzet van de praatplaten kan helpen om een gesprek op een constructieve manier aan te gaan en opvoedsituaties (in de buurt) bespreekbaar te maken. Belangrijk is om daarin partnerschap met de ouder aan te gaan en authentiek te zijn: wees uzelf met begrip voor de ander en de situatie.

Inhoud thema's en gedragingen in praatplaten

In de praatplaten komen verschillende thema's (locaties), gedragingen van de ouders (met opvoedstijlen als basis), en soorten gedrag van het kind terug. Hieronder volgt een korte toelichting per thema, opvoedstijl en soort gedrag van het kind. Op de volgende pagina vindt u meer informatie per scene.

Thema's en gedragingen

Hieronder vindt u een korte uitleg over de verschillende thema's, de opvoedstijlen van de ouder en de gedragingen van het kind in de praatplaten die als basis zijn gebruikt voor het ontwikkelen van de p. Deze gedragingen zijn herschreven

Tabel 1. Overzicht thema's in praatplaten

Schoolplein	Onderweg	Buurtspeeltuin
Op het schoolplein zijn vaak veel kinderen, ouders en professionals aanwezig. Iedereen heeft daar een andere rol, maar wie heeft welke rol in welke situatie?	Steeds vaker zijn mensen onderweg of in het park, dat heeft invloed op kinderen én ouders en waar ze mee in aanraking komen. Hoe beïnvloedt dat u?	In de buurtspeeltuin zijn vaak veel kinderen en ouders aanwezig. De buurtspeeltuin is een plaats voor veel interactie tussen opvoeders onderling en voor interactie met kinderen. Hoe gaat u daarmee om?

Tabel 2. Overzicht gedrag ouder en gedrag kind in praatplaten

Gedrag van de ouder	Gedrag van het kind
Autoritatief: 'geeft uitleg, motiveert & toont begrip met gezag'	Internaliserend gedrag: zoals teruggetrokken gedrag/angstig
Autoritair: 'omdat ik het zeg'	Externaliserend gedrag: zoals slaan of schoppen.
Permissief: 'alles mag'	

Inhoud praatplaten

Thema	Verhaal	Kind vertoont....	Ouder...
Schoolplein	1	Teruggetrokken gedrag	Negeert gedrag van het kind
Schoolplein	2	Kwetsend gedrag	Moedigt kind aan tot praten
Schoolplein	3	Gedrag waarbij het spelkaartjes pakt uit de tas van de ander	Negeert gedrag van het kind
Schoolplein.	4	Driftig gedrag	Eist gedrag van het kind
Schoolplein	5	Teruggetrokken gedrag	Heeft ruzie met andere ouder en eist dat kind mee gaat.
Schoolplein	6	Gedrag waarbij het stoeit met een ander kind	Heeft met andere ouder discussie over gedrag van hun kinderen
Schoolplein	7	Driftig gedrag	Vindt het moeilijk om te gaan met het gedrag van het kind
Schoolplein.	8	Teruggetrokken gedrag	Motiveert het kind om te gaan spelen
Onderweg	1	Druk gedrag	Eist gedrag van het kind
Onderweg	2	Gedrag waarbij het luistert	Legt uit waarom ze moeten kijken.
Onderweg	3	Fysiek agressief gedrag	Grijpt het kind vast
Onderweg	4	Druk gedrag	Staat toe dat het kind anderen ergert
Onderweg	5	Gedrag waarbij het speelt, zus kijkt geïrriteerd	Lijkt zich meer bezig te houden met eigen gevoelens, dan die van het kind
Onderweg	6	Gedrag waarbij het eerst doet en daarna pas denkt	Zegt het kind wat het niet mag doen
Onderweg	7	Geïrriteerd gedrag naar bloemen	Zegt het kind wat het niet mag doen
Onderweg	8	Gedrag waarbij het speelt en aandacht vraagt	Negeert het gedrag van het kind
Buurtspeeltuin	1	Gedrag waarbij het speelt en aandacht vraagt	Negeert het gedrag van het kind
Buurtspeeltuin	2	Sociaal angstig gedrag	Eist gedrag van het kind
Buurtspeeltuin	3	Gedrag waarbij het speelt	Ouder observeert het kind
Buurtspeeltuin	4	Teruggetrokken gedrag	Eist gedrag en grijpt het kind vast
Buurtspeeltuin	5	Gedrag waarbij de ouder een voorbeeld is	Is gemakkelijk en ontspannen met de kinderen
Buurtspeeltuin	6	Gedrag waarbij het speelt	Legt de gevolgen van het gedrag uit
Buurtspeeltuin	7	Teruggetrokken gedrag	Toont betrokken gedrag en motiveert kind
Buurtspeeltuin	8	Gedrag waarbij het speelt	Toont betrokken gedrag en motiveert kinderen

Bronnenlijst

- Abma, T. A., & Widdershoven, G. A. . (2005). Sharing stories: Narrative and dialogue in responsive nursing evaluation. *Evaluation & the Health Professions*, 28(1), 90–109.
<https://doi.org/10.1177/0163278704273080>
- Bos, E. (2019), Why are arts-based interventions useful in social work practice? In: E. Huss, & E. Bos, *Art in social work practice: Theory and practice, international perspectives* (pp. 11-17). Routledge.
- Bruner, J. (1986). *Actual Minds and Possible Worlds*. Harvard University Press.
- Dewar, B., & MacBride, T. (2017). Developing Caring Conversations in care homes: an appreciative inquiry. *Health & Social Care in the Community*, 25(4), 1375–1386.
<https://doi.org/10.1111/hsc.12436>
- Geens, N., Roets, G., & Vandenbroeck, M. (2015). Informal social support in contexts of diversity: shaping the relationship between the public and the private sphere. *Health & Social Care in the Community*, 23(5), 532–540. <https://doi.org/10.1111/hsc.12161>
- Hopkins, B. (1996). Transforming Tales: Exploring Conflict through Stories and Storytelling. In: M. Liebermann (eds.), *Arts Approaches to Conflict* (pp. 275-298). Jessica Kingsley Publishers.
- Keating, F. (2021). “Black Men’s Conversations About Mental Health through Photos.” *Qualitative social work: Research and Practice*, 20(3), 755–772. <https://doi.org/10.1177/1473325020922293>
- Kesselring, M., De Winter, M., Horjus, B., & Van Yperen, T. (2013). Allemaal opvoeders in de pedagogische civil society: Naar een theoretisch raamwerk van een ander paradigma voor opgroeien en opvoeden [Allemaal Opvoeders in the educational civil society. *Pedagogiek*, 33(1), 5-20.
<http://hdl.handle.net/11370/c964f2d9-b099-4c43-af84-4812cd83da9b>
- Konijn, C., Lekkerkerker, L., & Matthaai, H. (2009). CAP-J, de nieuwe DSM voor de jeugdzorg. *Jeugd en Co Kennis*, 3, 19-29. <https://doi.org/10.1007/BF03087515>
- Loeffen, T. (2019). Muziek, In: P. van Heijst & E. Bos (Eds.), *Arts-Based Research voor het sociaal domein: op kunsten gebaseerd praktijkgericht onderzoek* (pp. 61-90). Coutinho.
- Monitor leren signaleren. *Belang van een veilige sfeer*. Verkregen op 26 augustus 2021 van <https://www.monitorlerensignaleren.nl/veilige-sfeer>
- Robinson, C. C., Mandlco, B., Frost Olsen, S., & Hart, C. H. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: development of a new measure. *Psychological Reports*, 7(7), 819-830.
<https://doi.org/10.2466/pr0.1995.77.3.819>
- Rumping, S. M., Boendermaker, L., & Fukkink, R.G. (2021). Social interactions among nonparental adults and parents in the neighbourhood: A mixed-method vignette study. *European Journal of Social Work*.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2021.1954887>

© HvA AKMI: Augustus 2021

AMSTERDAMS KENNISCENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJKE INNOVATIE

Lectoraat Jeugdzorg

Wibautstraat 5a / Postbus 1025 / 1000 BA Amsterdam

www.hva.nl/jeugdzorg

